

HOTĂRÂREA TRIBUNALULUI (Camera a patra)

3 decembrie 2003*

Volkswagen AG

împotriva

Comisiei Comunităților Europene

„Concurență – Distribuția de autoturisme – Articolul 81 alineatul (1) CE – Acord privind prețurile – Noțiunea de acord – Mijloace de probă privind existența unui acord”

Cauza T-208/94

În cauza T-208/94,

Volkswagen AG, cu sediul în Wolfsburg (Germania), reprezentată de R. Bechtold, avocat,

reclamantă,

împotriva

Comisiei Comunităților Europene, reprezentată de domnul Wöls, în calitate de agent, cu domiciliul ales în Luxemburg,

pârâtă,

având ca obiect, în principal, o cerere de anulare a Deciziei 2001/711/CEE a Comisiei din 29 iunie 2001 privind o procedură în temeiul articolului 81 din Tratatul CE (cauza COMP/F-2/36.693 - Volkswagen) (JO L 262, p. 14) și, în subsidiar, o cerere de reducere a cuantumului amenzii aplicate reclamantei,

TRIBUNALUL DE PRIMĂ INSTANȚĂ AL COMUNITĂȚILOR EUROPENE (Camera a patra),

compus din doamna V. Tiili, președinte, domnii K. Lenaerts și A. Potocki, judecători,
grefier: doamna D. Christensen, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 18 iunie 2003,

pronunță prezenta

Hotărâre

Situația de fapt

1 Volkswagen AG (denumită în continuare „Volkswagen” sau „reclamanta”) este societatea holding și cea mai mare întreprindere din grupul Volkswagen, activă în sectorul auto. Automobilele produse de reclamantă sunt vândute în Comunitate, în cadrul unui sistem de

* Limba de procedură: germana.

distribuție selectivă și exclusivă, prin concesionari cu care reclamanta a încheiat un contract de concesiune.

2 În conformitate cu articolul 4 alineatul (1) din contractul de concesiune în versiunile sale din septembrie 1995 și ianuarie 1998, Volkswagen acordă concesionarului un teritoriu contractual pentru programul de livrare și de servicii postvânzare. În schimb, concesionarul se angajează să promoveze vânzarea și serviciile postvânzare în mod intensiv pe teritoriul care i-a fost acordat și să exploateze pe deplin potențialul pieții. Potrivit articolului 2 alineatul (6) (versiunea din ianuarie 1989) sau alineatul (1) (versiunile din septembrie 1995 și ianuarie 1998), din contractul de concesiune, concesionarul se obligă să „apere interesele [Volkswagen], ale organizației de distribuție Volkswagen și ale mărcii Volkswagen și să asigure promovarea prin toate mijloacele”. De asemenea, se menționează că „concesionarul trebuie să respecte, în acest scop, toate condițiile proprii executării contractului în ceea ce privește distribuția de autoturisme Volkswagen noi, aprovizionarea cu piese de schimb, serviciile postvânzare, promovarea vânzărilor, publicitatea și formarea, precum și garantarea nivelului tehnic în diverse sectoare ale operațiunilor desfășurate de Volkswagen”. În cele din urmă, potrivit articolului 8 alineatul (1) din contractul de concesiune, „[Volkswagen] emite recomandări fără caracter obligatoriu pentru prețul final și pentru reduceri”.

3 La 17 iulie 1997 și 8 octombrie 1998, ca urmare a plângerii depuse de un cumpărător, Comisia a adresat reclamantei, în temeiul articolului 11 din Regulamentul nr. 17 al Consiliului din 6 februarie 1962, Primul regulament de aplicare a articolelor [81] și [82] din tratat (JO 1962, 13, p. 204, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 3), cereri de informații privind politica sa tarifară și, în special, stabilirea prețului de vânzare a modelului de autoturism Volkswagen Passat în Germania. Reclamanta a răspuns acestor cereri la 22 august 1997 și, respectiv, la 9 noiembrie 1998.

4 La 22 iunie 1999, pe baza informațiilor primite, Comisia a adresat reclamantei o comunicare privind obiecțiile în care îi reproșează încălcarea dispozițiilor articolului 81 alineatul (1) din Tratatul CE pentru a fi convenit cu concesionarii germani din rețeaua sa de distribuție o disciplină tarifară strictă pentru vânzarea modelelor Volkswagen Passat.

5 Comisia a menționat, în special, trei circulare adresate de către reclamantă concesionarilor săi germani, la 26 septembrie 1996, 17 aprilie și 26 iunie 1997 și cinci scrisori adresate unora dintre aceștia, la 24 septembrie, 2 și 16 octombrie 1996, 18 aprilie 1997 și 13 octombrie 1998 (denumite în continuare, colectiv, „invitațiile în litigiu”).

6 Prin scrisoarea din 10 septembrie 1999, reclamanta a răspuns acestei comunicări privind obiecțiile și precizează că faptele care erau prezentate aici erau, în esență, exacte. Reclamanta nu a solicitat să fie audiată.

7 La 15 ianuarie și 7 februarie 2001, Comisia a adresat reclamantei două cereri noi de informații, cărora aceasta le-a răspuns la 30 ianuarie și, respectiv, 21 februarie 2001.

8 La 6 iulie 2001, Comisia a notificat reclamantei Decizia 2001/711/CEE din 29 iunie 2001 privind o procedură în temeiul articolului 81 din Tratatul CE (cauza COMP/F-2/36.693 – Volkswagen) (JO L 162, p. 14, denumită în continuare „decizia atacată”).

9 Decizia atacată dispune:

„*Articolul 1*

[Volkswagen] a încălcat dispozițiile articolului 81 alineatul (1) din Tratatul CE prin stabilirea prețurilor de vânzare a modelului Volkswagen Passat, impunându-le concesionarilor săi contractuali germani să nu ofere reduceri clienților sau să nu le acorde decât reduceri restrânse cu ocazia vânzării acestui model.

Articolul 2

Din cauza încălcării menționate la primul articol, se aplică [Volkswagen] o amendă în valoare de 30,96 milioane de Euro.

[...]

Articolul 4

Prezenta decizie se adresează [Volkswagen], D-38436 Wolfsburg [...]"

Procedura

10 Reclamanta a introdus prezenta acțiune prin cererea depusă la grefa Tribunalului la 10 septembrie 2001.

11 La 25 februarie 2002, Comisia a depus la grefa Tribunalului memoriul său în duplică, la patru zile de la expirarea termenului stabilit pentru depunerea duplicii, fără a fi solicitat în prealabil și fără a fi obținut raportul respectivului termen, precum și fără a declara circumstanțele de natură să justifice nerespectarea termenului anterior menționat. În consecință, Tribunalul a respins acest memoriu ca tardiv.

12 Pe baza raportului judecătorului raportor, Tribunalul (Camera a patra) a hotărât să deschidă procedura orală.

13 Părțile și-au prezentat susținerile orale și au răspuns întrebărilor adresate de Tribunal în cadrul ședinței din 18 iunie 2003.

Concluziile părților

14 Reclamanta solicită Tribunalului:

- să anuleze decizia atacată;
- în subsidiar, să anuleze sau să reducă amenda prevăzută la articolul 2 din decizia atacată;
- să oblige Comisia la plata cheltuielilor de judecată.

15 Comisia solicită Tribunalului:

- să respingă acțiunea;
- să oblige reclamanta la plata cheltuielilor de judecată.

În drept

16 În principal, reclamanta subliniază că decizia atacată trebuie anulată pe motiv că reclamanta nu a comis nicio încălcare a articolului 81 alineatul (1) CE. Pe de o parte, niciun acord, în sensul acestei dispoziții, nu ar fi intervenit între ea și concesionarii săi germani. Pe de altă parte, presupunând chiar că ar face obiectul unui acord, invitațiile litigioase nu ar fi putut afecta și cu atât mai puțin în mod semnificativ comerțul dintre statele membre, astfel încât articolul 81 alineatul (1) CE nu s-ar aplica. În subsidiar, reclamanta solicită reducerea amenzii care i-a fost aplicată prin decizia atacată.

17 Este necesar să se examineze, mai întâi, cererea principală care urmărește anularea deciziei atacate și, în această situație, motivul formulat de reclamantă, potrivit căruia invitațiile în litigiu nu ar fi făcut obiectul niciunui acord, în sensul articolului 81 alineatul (1) CE, între aceasta și concesionarii săi germani.

Argumentele părților

18 Reclamanta subliniază, în primul rând, că, în temeiul unei jurisprudențe constante, intențiile comune ale întreprinderilor constituie elementul cheie al noțiunii de acord, în sensul articolului 81 alineatul (1) CE. Din acest motiv, măsurile unilaterale luate fără acordul destinatarului lor nu ar intra sub incidența acestei dispoziții. Acestea nu ar fi interzise decât în circumstanțe excepționale, atunci când par să aibă pur și simplu caracter unilateral și la care destinatarul aderă tacit. Acest lucru este valabil chiar și în contextul distribuției selective (Hotărârea Curții din 12 iulie 1979, BMW Belgia/Comisia, 32/78, 36/78-82/78, Rec., p. 2435, denumită în continuare „Hotărârea BMW Belgia”; Hotărârea din 25 octombrie 1983, AEG/Comisia, 107/82, Rec., p. 3151, denumită în continuare „Hotărârea AEG”; Hotărârea din 11 ianuarie 1990, Sandoz prodotti farmaceutici/Comisia, C-277/87, Rec., p. I-45, denumită în continuare „Hotărârea Sandoz” și Hotărârea din 8 februarie 1990, Tipp-Ex/Comisia, C-279/87, Rec., p. I-261; Hotărârea Tribunalului din 26 octombrie 2000, Bayer/Comisia, T-41/96, Rec., p. II-3383, punctul 71 și următoarele, 162, 167, 169 și 170, denumită în continuare „Hotărârea Bayer”).

19 Astfel, Comisia ar pretinde în mod eronat, la considerentul 62 din decizia atacată, că invitațiile unilaterale venite din partea unui concedent constituie un acord, în sensul articolului 81 alineatul (1) CE, atunci când acestea „au ca scop influențarea” concesionarului în executarea contractului său și ar duce, din acest motiv, la existența, în prezenta cauză, a unui astfel de acord. Prin aceasta, Comisia încearcă să impună o nouă abordare juridică, care nu numai că ar extinde sfera de aplicare a noțiunii de acord, ci ar modifica, în egală măsură, normele sarcinii probei în favoarea ei. Această abordare ar presupune că o încercare de a influența ar fi deja susceptibilă de a încălca articolul 81 alineatul (1) CE. În realitate, nici Hotărârea Tribunalului din 6 iulie 2000, Volkswagen/Comisia (T-62/98, Rec., p. II-2707, denumită în continuare „Hotărârea Volkswagen”), pe care se bazează Comisia, nici Hotărârea Curții din 17 septembrie 1985, Ford/Comisia (25/84 și 26/84, Rec., p. 2725, denumită în continuare „Hotărârea Ford”) și Hotărârea din 24 octombrie 1995, Bayerische Motorenwerke/ALD (C-70/93, Rec., p. I-3439, denumită în continuare „Hotărârea BMW”), la care ar face referire Hotărârea Volkswagen, nu ar pune la îndoială jurisprudența potrivit căreia totul ar depinde de stabilirea existenței unui consimțământ, expres sau tacit.

20 În continuare, reclamanta subliniază că, tot potrivit unei jurisprudențe constante, un comportament aparent unilateral nu poate intra sub incidența articolului 81 alineatul (1) CE, decât dacă acesta „se integrează” în relațiile contractuale, adică dacă este compatibil cu relațiile contractuale care există, în temeiul interpretării convergente din partea ambelor părți contractuale. Numai în aceste condiții ar putea avea loc „concretizarea” legăturilor contractuale, despre care Comisia pretinde că ar exista. Prin urmare, nu este suficient ca

invitațiile din partea unui concedent să „între sub incidența” unei legături contractuale preexistente și nici ca producătorul să facă referire, în cadrul acestor invitații, la contractul de concesiune.

21 Reclamanta subliniază că un concesionar care intră într-o rețea de distribuție nu are posibilitatea de a își exprima acordul în privința unei politici de distribuție, decât în măsura în care aceasta a fost deja stabilită. Această politică nu ar putea suferi modificări ulterioare decât dacă contractul prevede o rezervă în acest sens și numai în limita acesteia. În lipsa acesteia, contractul ar trebui să fie modificat de către ambele părți. Invitațiile în litigiu, provenind, în definitiv, în cazul unora dintre ele, numai de la un director de vânzări din partea reclamantei și fiind redactate pe hârtie cu antet personal, sunt nu numai în mod obiectiv incompatibile cu contractul de concesiune, în special cu articolul 8 alineatul (1) din acesta, care nu prevede decât prețuri recomandate, ci au fost considerate astfel și de către concesionari, după cum rezultă în mod clar din reacțiile concesionarilor Binder și Rütz. Afirmările Comisiei, potrivit cărora această dispoziție a contractului nu garantează că reclamanta se va abține de la dispoziții obligatorii în materie de prețuri, în cadrul articolului 2 alineatul (1) din contractul menționat anterior sau faptul că un asemenea comportament este contrar articolului 82 alineatul (1) din Tratatul CE, nu înseamnă că se află în afara unei rezerve contractuale generale, ar fi incompatibile cu metodele de interpretare a contractelor. Din aceleași motive, Comisia nu ar putea sugera că contractul de concesiune ar conține o rezervă implicită care să permită stabilirea prețurilor. În plus, faptul că anumite invitații în litigiu au fost însoțite de amenințări cu rezilierea contractului de concesiune nu înseamnă nicidecum că acest contract constituie temeiul obiectiv al acestor invitații.

22 Prin urmare, potrivit reclamantei, afirmația Comisiei conform căreia aspectul dacă concesionarii au modificat efectiv structura prețurilor lor ca urmare a invitațiilor în litigiu putea rămâne nesoluționat și că nu erau necesare constatări mai exacte în această privință, este eronată. În fond, nu se poate admite existența unui acord decât dacă concesionarii au achiesat la invitațiile litigioase și – cu atât mai puțin cu cât este vorba despre dovada acestui acord – dacă își modifică de asemenea și comportamentul în materie de prețuri.

23 În cele din urmă, în ceea ce privește comportamentul pe care îl adoptă concesionarii în urma invitațiilor litigioase, reclamanta susține că, dacă ea însăși nu este în măsură să dovedească faptul că acestea nu au influențat comportamentul concesionarilor în materie de prețuri, faptul că sumele menționate de către Comisie în decizia atacată, departe de a reflecta modificări semnificative ale acestui comportament, demonstrează, dimpotrivă, o creștere a nivelului reducerilor. Reclamanta propune citarea unui martor în acest sens și face trimitere la sumele care indică faptul că reducerile acordate de către concesionari au crescut.

24 Comisia, la rândul ei, susține că invitațiile litigioase au devenit parte integrantă a contractului de concesiune și constituie din acest motiv acorduri în sensul articolului 81 alineatul (1) CE.

25 În principal, Comisia subliniază că, în primul rând, potrivit Hotărârilor AEG, Ford, BMW și Volkswagen, nu este necesar, cel puțin în cazul sistemelor de distribuție selectivă precum cel în cauză, să se încerce identificarea semnelor de acceptare a unei invitații din partea concedentului în comportamentul pe care concesionarul îl adoptă în contextul acestei invitații (de exemplu, după ce o primește). Această acceptare trebuie considerată ca fiind în principiu asumată, pentru simplul fapt că concesionarul a intrat în rețeaua de distribuție. Aceasta ar fi, prin urmare, considerată ca fiind acordată în prealabil de către concesionar. Potrivit Comisiei, această jurisprudență, care servește drept temei pentru decizia atacată, nu este pusă la îndoială în hotărârile menționate de către reclamantă, ci dimpotrivă.

26 În continuare, Comisia subliniază faptul că nu este necesar ca un contract de distribuție să conțină o clauză de rezervă explicită pentru ca o invitație adresată de către concedent să devină parte a acestui contract. Punctul decisiv este reprezentat de obiectivul urmărit de către invitație, care este acela de a influența concesionarii în executarea contractului respectiv. Astfel, politica nelegală impusă de un concedent, în cadrul unui contract legal de distribuție, ar putea deveni parte integrantă a acestui contract fără ca acesta să necesite includerea unei rezerve explicite în acest sens. În fond, se presupune că, în calitate de participant la un sistem de distribuție, concesionarul adoptă de la bun început politica de distribuție a producătorului, politică care, prin definiție, nu are caracter previzibil în ceea ce privește detaliile în momentul adeziunii concesionarului. Aceste principii sunt valabile în egală măsură pentru politica adoptată de concedent în ceea ce privește prețurile de revânzare. Hotărârile AEG și Ford ar confirma această teză.

27 În subsidiar și în cazul în care se consideră că este necesară o clauză explicită de rezervă, articolul 2 alineatul (1) sau alineatul (6) din contractul de concesiune trebuie, potrivit Comisiei, să fie considerat drept o astfel de cauză. Argumentele pe care le prezintă reclamanta, întemeiate pe prevederile articolului 8 alineatul (1) din contractul de concesiune, din lipsa în acest contract a unei clauze care să stipuleze sancțiuni în cazul nerespectării recomandărilor producătorului și din faptul că articolul 2 alineatul (1) sau alineatul (6) din contractul respectiv nu este menționat decât în câteva dintre invitațiile în litigiu, nu ar contesta această evaluare.

28 În cele din urmă, în ceea ce privește comportamentul concret adoptat de către părți în urma invitațiilor în litigiu, Comisia consideră, în cadrul apărării sale, că acest comportament indică faptul că ele ar considera că invitațiile în litigiu fac parte din contractul de concesiune. Argumentele reclamantei, referitoare la sensul ce trebuie atribuit reacțiilor concesionarilor Binder și Rütz la invitațiile litigioase, precum și la faptul că o parte dintre invitațiile în litigiu proveneau de la un director de vânzări din partea reclamantei, nu ar contesta această evaluare.

29 Comisia amintește totuși că acordul sancționat în decizia atacată se întemeiază numai pe invitațiile în litigiu, întrucât aprobarea venită din partea concesionarilor fusese deja acordată în prealabil, prin implicarea acestora în sistemul de distribuție. În consecință, nu este important dacă concesionarii au aprobat și invitațiile în litigiu încă o dată, *a posteriori*, prin comportamentul lor concret privind prețurile. Această problemă poate fi lăsată nesoluționată (considerentul 68 din decizia atacată). Toate argumentele aduse de reclamantă pe această temă ar fi deci lipsite de relevanță.

Aprecierea Tribunalului

30 Potrivit unei jurisprudențe constante, pentru a exista un acord în sensul articolului 81 alineatul (1) CE, este suficient ca întreprinderile în cauză să își fi exprimat voința comună de a se comporta pe piață într-un anumit mod (a se vedea, în acest sens, Hotărârea Curții din 15 iulie 1970, ACF Chamiefarma/Comisia, 41/69, Rec., p. 661, punctul 112 și Hotărârea din 29 octombrie 1980, Van Landewyck ș.a./Comisia, 209/78 – 215/78 și 218/78, Rec., p. 3125, punctul 86; Hotărârea Tribunalului din 17 decembrie 1991, Hercules Chemicals/Comisia, T-7/89, Rec., p. II-1711, punctul 256 și Hotărârea Bayer, punctul 67).

31 În ceea ce privește forma de exprimare a respectivei voințe comune, este suficient ca o prevedere să reprezinte expresia voinței părților de a se comporta pe piață în conformitate cu termenii acesteia (a se vedea, în acest sens, Hotărârea ACF Chemiefarma/Comisia,

menționată anterior, punctul 112; Hotărârea Van Landewyck și alții/Comisia, menționată anterior, punctul 86 și Hotărârea Bayer, punctul 68).

32 Rezultă că noțiunea de acord în sensul articolului 81 alineatul (1) CE, astfel cum a fost interpretată de jurisprudență, se fundamentează pe existența unui concurs de voințe între cel puțin două părți, a căror formă de manifestare nu este importantă, cu condiția să constituie expresia lor fidelă (Hotărârea Bayer, punctul 69).

33 Rezultă de asemenea din jurisprudență că, atunci când o decizie a fabricantului constituie un comportament unilateral al întreprinderii, acestei decizii nu i aplică interdicția prevăzută la articolul 81 alineatul (1) CE (a se vedea, în acest sens, Hotărârea AEG, punctul 38; Hotărârea Ford, punctul 21; Hotărârea Tribunalului din 7 iulie 1994, Dunlop Slazenger/Comisia, T-43/92, Rec., p. II-441, punctul 56 și Hotărârea Bayer, punctul 66).

34 În anumite împrejurări, s-a considerat că unele măsuri adoptate sau impuse de fabricant în mod aparent unilateral în cadrul relațiilor comerciale continue întreținute cu distribuitorii săi constituie un acord în sensul articolului 81 alineatul (1) CE (Hotărârea BMW Belgia, punctele 28 – 30; Hotărârea AEG, punctul 38; Hotărârea Ford, punctul 21; Hotărârea Sandoz, punctele 7 – 12; Hotărârea BMW, punctele 16 și 17 și Hotărârea Bayer, punctul 70).

35 Rezultă din această jurisprudență că trebuie să se opereze o distincție între situația în care o întreprindere a adoptat o măsură cu adevărat unilaterală, așadar, fără participarea expresă sau tacită a unei alte întreprinderi, și situația în care caracterul unilateral este numai aparent. Dacă prima situație nu intră în domeniul de aplicare al articolului 81 alineatul (1) CE, cea de a doua trebuie considerată ca relevând existența un acord între întreprinderi și, prin urmare, poate intra în domeniul de aplicare al acestui articol. Este cazul, printre altele, al practicilor și măsurilor restrictive de concurență care, deși adoptate de fabricant în mod aparent unilateral în cadrul relațiilor contractuale cu distribuitorii săi, primesc totuși acceptarea, cel puțin tacită, a acestora din urmă (Hotărârea Bayer, punctul 71).

36 Rezultă de asemenea din această jurisprudență că un comportament aparent unilateral al unui fabricant, adoptat în cadrul relațiilor contractuale întreținute cu distribuitorii săi, nu poate fi considerat de Comisie ca fiind în realitate la originea unui acord între întreprinderi în sensul articolului 81 alineatul (1), dacă acesta nu demonstrează acceptarea de către ceilalți parteneri, în mod expres sau tacita, a atitudinii adoptate de fabricant (a se vedea în acest sens Hotărârea BMW Belgia, punctele 28 – 30; Hotărârea AEG, punctul 38; Hotărârea Ford, punctul 21; Hotărârea Sandoz, punctele 7 – 12 și Hotărârea Bayer, punctul 72).

37 În lumina acestei jurisprudențe trebuie să se analizeze dacă Comisia a raportat, în decizia atacată, dovada unui acord în sensul articolului 81 alineatul (1) CE între reclamantă și concesionarii acesteia, în privința invitațiilor litigioase.

38 În această privință, este necesar să se menționeze, în primul rând, că nu s-a stabilit dacă invitațiile litigioase au fost puse în aplicare în teritoriu. Comisia admite acest lucru în special în considerentul 74 al deciziei atacate, după cum urmează:

„În împrejurările din prezenta cauză, este practic imposibil să se cunoască comportamentul exact al concesionarilor [...]”.

39 Tribunalul constată apoi că, astfel cum rezultă în esență din considerentul 60 al deciziei atacate, argumentul formulat de către Comisie, în principal, pentru a constata existența unui acord în sensul articolului 81 alineatul (1) CE, este acela că politica de distribuție a

reclamantei, care constituie obiectul litigiului, a fost acceptat tacit de către concesionari prin semnarea contractului de concesiune. În consecință, potrivit Comisiei, „aspectul dacă și în ce măsură concesionarii Volkswagen germani au modificat în mod concret structura prețurilor lor în funcție de scrisorile circulare și de punerile în întârziere poate fi lăsată nesoluționată” (considerentul 68 din decizia atacată).

40 Comisia își menține poziția adoptată la punctul 8 din memoriul său în apărare, în primul rând, potrivit căruia „nu este necesar, cel puțin în cazul sistemelor de distribuție selectivă precum cel [din prezenta cauză], să se identifice dovada acceptării unei invitații din partea producătorului în comportamentul pe care concesionarul îl adoptă în contextul acestei invitații (de exemplu, după ce o primește)”. Potrivit Comisiei, „această acceptare trebuie considerată ca fiind în principiu asumată, pentru simplul fapt că concesionarul a intrat în rețeaua de distribuție a producătorului” și „[se] consideră deci ca fiind acordată în prealabil”. Comisia susține în esență că nu este important dacă contractul conține sau nu conține o clauză de rezervă explicită care să lase să se întrevadă o invitație astfel cum sunt invitațiile în litigiu. În lipsa unei astfel de clauze, această invitație ar putea totuși să devină parte integrantă a contractului, să fie „inclusă” în contract. Punctul decisiv este reprezentat de obiectivul urmărit de această invitație, care este acela de a influența concesionarii în executarea contractului respectiv (punctele 11 și 12 din memoriul în apărare).

41 Aceeași idee este exprimată la considerentul 62 din decizia atacată în care Comisia, citând Hotărârea Volkswagen (punctul 236), prevede că „invitațiile adresate de către un constructor auto concesionarilor săi contractați constituie un acord atunci când acestea «(au drept scop) [...] să influențeze concesionarii [...] în executarea contractului lor cu (constructorul sau cu importatorul)»”.

42 În cele din urmă, Tribunalul constată că nicăieri Comisia nu susține că contractul de concesiune, în special articolul 2 alineatul (1) sau alineatul (6), precum și articolul 8 alineatul (1) contravine dreptului concurenței.

43 Rezultă din constatările anterioare că teza Comisiei, clar repetată la punctul 15 din memoriul în apărare, susține încă o dată că un concesionar care a semnat un contract de concesiune acceptă în prealabil, cu ocazia și ca efect al acestei semnături, o evoluție ulterioară nelegală a acestui contract, chiar dacă, tocmai pe motiv de conformitate cu dreptul concurenței, contractul respectiv nu poate permite concesionarului să prevadă o asemenea evoluție.

44 Această teză a Comisiei, care constituie temeiul principal al deciziei atacate și în virtutea căreia Comisia înlătură drept nerelevant aspectul dacă concesionarii reclamantei au consimțit în mod efectiv la invitațiile în litigiu când au luat cunoștință de acestea, adică după ce acestea le-au fost adresate, nu poate fi considerat întemeiat.

45 În fond, se poate prevedea desigur ca o evoluție contractuală să poată fi considerată ca fiind acceptată în prealabil, cu ocazia și ca efect al semnării unui contract de concesiune legal, în cazul în care este vorba fie de o evoluție contractuală legală care este prevăzută prin contract, fie de una pe care concesionarul nu poate, datorită practicilor comerciale sau reglementărilor, să o refuze. În schimb, nu trebuie admis că o evoluție contractuală nelegală să poată fi considerată ca fiind acceptată în prealabil, cu ocazia și ca efect al semnării unui contract legal de distribuție. În acest caz, acceptarea unei evoluții contractuale nelegale nu poate interveni decât după ce concesionarul ia cunoștință de evoluția intenționată de către concedent.

46 Prin urmare, Comisia pretinde în mod eronat că, în prezenta cauză, semnarea contractului de concesiune de către concesionarii reclamantei a atras după sine acceptarea de către aceștia a invitațiilor în litigiu. O astfel de pretenție este contrară articolului 81 alineatul (1) CE, astfel cum este cel interpretat de jurisprudența menționată la punctele 30-36, care solicită să se facă dovada unui concurs de voințe.

47 Tribunalul consideră că Comisia procedează la o interpretare eronată a jurisprudenței pe care o invocă în sprijinul tezei sale, când susține că, potrivit hotărârilor AEG, Ford, BMW și Volkswagen, nu este necesar, cel puțin în cazul sistemelor de distribuție selectivă precum cel în cauză, să se încerce identificarea acceptării unei invitații din partea producătorului în comportamentul pe care concesionarul îl adoptă în contextul acestei invitații (de exemplu, după ce o primește) și că această acceptare ar trebui să fie considerată ca fiind în principiu asumată, pentru simplu fapt că concesionarul a intrat în rețeaua de distribuție.

48 În fond, contrar susținerilor Comisiei, Curtea constată în mod expres în Hotărârea AEG acceptarea de către distribuitori a unui comportament anticoncurențial al AEG atunci când aceasta afirmă că „în cazul aprobării unui distribuitor, acordul se bazează pe acceptarea, expresă sau tacită, din partea contractanților, a politicii urmate de AEG care impune, între altele, excluderea rețelei de distribuitori care îndeplinesc calitățile pentru a fi admiși, dar care nu sunt pregătiți să adere la această politică” (punctul 38 din hotărâre) [traducere neoficială].

49 Cu alte cuvinte, Curtea nu a sugerat, în Hotărârea AEG, că acceptarea de către distribuitori a comportamentului anticoncurențial al AEG ar constitui un consimțământ oferit în prealabil cu ocazia semnării contractului față de o politică încă necunoscută a producătorului.

50 În plus, este necesar să se sublinieze că enunțarea care figurează la punctul 38 din Hotărârea AEG, potrivit căreia atitudinea AEG nu este una unilaterală, ci „se inserează în relațiile contractuale pe care întreprinderea le are cu revânzătorii săi” nu este o afirmație evidentă, ci se bazează pe constatarea anterioară de către Curte a acceptării, de către distribuitori, a acestei atitudini, care vizează, teoretic, să influențeze relațiile contractuale respective.

51 În Hotărârea Ford, litigiul nu se referă la aspectul dacă concesionarii care au acceptat sau nu au acceptat circulara cu caracter anticoncurențial pe care Ford le-o adresase. În fond, era cert că circulara fusese pusă în aplicare în teritoriu de către Ford și că concesionarii, în pofida protestelor, se conformaseră prevederilor acesteia. Litigiul urmărește să se stabilească dacă această circulară, aplicată de către părți, putea sau nu putea să fie atașată la contractul de concesiune Ford, în vederea examinării acestui contract cu privire la articolul 81 alineatul (1) CE și în vederea unei eventuale exceptări în temeiul articolului 81 alineatul (3) CE. În acest cadru Curtea, după ce a concluzionat că circulara în litigiu era legată de contractul de concesiune (anexa I la contractul respectiv), a putut hotărî că Comisia era îndreptățită să țină cont de aceasta, în timpul evaluării contractului respectiv în vederea acordării unei eventuale exceptări în temeiul articolului 81 alineatul (3) CE (Hotărârea Ford, punctele 20, 21 și 26).

52 În ceea ce privește Hotărârea BMW, pronunțată asupra trimiterii preliminare, Tribunalul consideră că nu are relevanță directă în prezenta cauză. Astfel, în prezenta cauză, întrebarea adresată nu viza atât a stabili dacă între BMW și concesionarii săi intervenise în mod efectiv un acord privind conținutul circularei adresate de către BMW concesionarilor respectivi, ci mai degrabă de a stabili dacă o astfel de invitație, presupunând că ar fi fost acceptată și că ar constitui un acord, în sensul articolului 81 alineatul (1) CE, intră sau nu intră sub incidența Regulamentului (CEE) nr. 123/85 al Comisiei din 12 decembrie 1984 privind aplicarea

articolului [81] alineatul (3) din Tratatul CEE anumitor categorii de acorduri de distribuție de autovehicule și de service (JO 1985, L 15, p. 16).

53 În ceea ce privește cauza care a dus la pronunțarea Hotărârii Volkswagen, rezultă clar, atât din decizia Comisiei, cât și din hotărârea pronunțată de Tribunal în această cauză (a se vedea punctul 236 din Hotărârea Volkswagen, coroborată cu punctele la care face trimitere) și confirmată de către Curte în Hotărârea din 18 septembrie 2003, Volkswagen/Comisia (C-338/00 P, Rec., p. I-9189), că inițiativele constructorului au fost puse concret în aplicare, adică concesionarii italieni s-au conformat acestora refuzând astfel să vândă clienților străini. Acceptarea inițiativelor anticoncurențiale ale Volkswagen de către concesionarii acesteia nu era, deci, pusă la îndoială în această cauză.

54 Astfel, soluția reținută în Hotărârea Volkswagen, care constă în respingerea motivului de anulare a deciziei Comisiei privind caracterul pretins unilateral al inițiativelor Volkswagen, se baza pe existența unui consimțământ dovedit prin punerea în aplicare în teritoriul a inițiativelor constructorului.

55 Din această analiză a Hotărârilor AEG, Ford, BMW și Volkswagen rezultă că Comisia le-a invocat în mod eronat, fără temei în teza sa potrivit căreia semnarea unui contract de distribuție presupune, în principiu și în mod indiscutabil, acceptarea tacită a eventualelor evoluții nelegale ale acestui contract.

56 În plus, este necesar să se amintească că teza susținută de către Comisie în prezenta cauză este clar infirmată prin hotărârile Sandoz, BMW Belgia, Bayer și Hotărârea Tipp-Ex/Comisia, citată anterior, menționate de către reclamantă. Astfel, toate aceste hotărâri confirmă necesitatea, pentru a putea constata existența unui acord în sensul articolului 81 alineatul (1) CE, de a face dovada unui concurs de voințe. În plus, potrivit jurisprudenței menționate la punctele 30 și 31, un astfel de concurs de voințe trebuie să vizeze un anumit comportament, care trebuie, din acel moment, să fie cunoscut de către părțile care îl acceptă.

57 De asemenea, contrar a ceea ce pretinde Comisia, din jurisprudență nu rezultă că elementul decisiv al inserării unei invitații într-un contract este acela că această invitație are ca scop influențarea concesionarului în executarea respectivului contract. Dacă ar fi fost astfel, transmiterea de către concedent a unei invitații către concesionarii săi ar fi avut ca rezultat în mod sistematic constatarea unui acord din moment ce, prin definiție, o astfel de invitație are ca scop influențarea concesionarilor săi în executarea contractului.

58 În schimb, o invitație se inserează într-un contract prealabil, adică devine parte integrantă a respectivului contract, din momentul în care această invitație are ca scop influențarea concesionarilor în executarea unui contract, însă, mai ales, din momentul în care această invitație este, într-un fel sau altul, acceptată efectiv de către concesionari.

59 În prezenta cauză, Comisia s-a mulțumit să sublinieze, ceea ce era evident, anume că invitațiile în litigiu vizau influențarea concesionarilor în executarea contractului lor. Aceasta nu a considerat relevant să facă dovada unei acceptări efective de către concesionari a acestor invitații odată ce au luat au cunoștință de aceasta, însă a considerat în mod eronat că semnarea contractului, pe cale legală, presupune o acceptare tacită și prealabilă a invitațiilor respective. Prin urmare, este necesar să se constate că Comisia nu a făcut dovada existenței unui acord în sensul articolului 81 alineatul (1) CE.

60 Este necesar, în această privință, să se sublinieze faptul că considerentele 66 și 67 din decizia atacată, dedicate evaluării comportamentelor, înscrisurilor și declarațiilor părților, nu

au nicidecum ca scop să demonstreze că concesionarii au dat curs invitațiilor în litigiu când au luat cunoștință de acestea. Prin aceste considerații Comisia nu are în vedere decât să justifice interpretarea contractului, exprimată la considerentele 63-65 din decizia atacată și care constituie argumentul din subsidiar al Comisiei, analizat mai jos, potrivit căruia o legătură organică, constituită de articolul 2 alineatul (1) sau alineatul (6) din contractul de concesiune, leagă în orice situație invitațiile în litigiu de contractul menționat. Tot în acest sens trebuie înțeleasă afirmația Comisiei de la punctul 29 din memoriul său în apărare, potrivit căreia concesionarii consideră invitațiile în litigiu ca „făcând parte” din contract.

61 În subsidiar, Comisia subliniază că, chiar și atunci când se consideră că este necesară o clauză explicită de rezervă în contractul de concesiune pentru a putea constata că invitațiile în litigiu fac parte din acest contract, articolul 2 alineatul (1) sau alineatul (6) din contractul de concesiune ar trebui, potrivit Comisiei, să fie considerat ca fiind o astfel de cauză. Comisia precizează că articolul 8 alineatul (1) din același contract nu are ca obiect limitarea articolului 2 alineatul (1) sau alineatul (6), împiedicând aplicarea acestuia la invitațiile cu caracter obligatoriu privind prețurile de vânzare.

62 Acest argument subsidiar nu poate fi reținut.

63 În fond, articolul 2 alineatul (1) sau (6) din contractul de concesiune, potrivit căruia concesionarul de obligă să „apere interesele Volkswagen, organizației de distribuție Volkswagen și ale mărcii Volkswagen și de a asigura promovarea prin toate mijloacele”, nu poate fi interpretat ca vizând numai mijloacele conforme cu legea. A susține contrariul ar însemna, în fond, a deduce dintr-o astfel de clauză contractuală, redactată în termeni neutri, că concesionarii ar fi obligați printr-un acord nelegal.

64 În ceea ce privește articolul 8 alineatul (1) din contractul de concesiune, acesta este de asemenea redactat în termeni neutri, chiar prohibitivi privind posibilitatea ca Volkswagen să emită recomandări obligatorii în legătură cu prețurile.

65 Faptul că, la considerentul 65 din decizia atacată, Comisia a subliniat ca articolul 8 alineatul (1) din contractul de concesiune „nu oferă concesionarilor garanția că producătorul se va abține întotdeauna de la a emite instrucțiuni obligatorii în materie de prețuri [...]”, nu face decât să sublinieze neutralitatea acestei dispoziții, precum și că ea nu anunță în niciun fel măsuri obligatorii.

66 Tribunalul subliniază, în cele din urmă, că motivul obiectiv pentru care acest articol constituie un temei pentru aceste invitații nu este acela că Volkswagen se prevalează de articolul 2 din contractul de concesiune în invitațiile în litigiu. În fond, existența unei eventuale legături organice între articolul 2 din contractul de concesiune și invitațiile în litigiu nu poate fi stabilită decât în mod obiectiv, pe baza analizării dispozițiilor în cauză și independent de ceea ce menționează ulterior una dintre părțile contractante în privința acestor dispoziții. După cum este enunțat mai sus, rezultă chiar din termenii articolului 2, menționat anterior, că această dispoziție nu avea nicidecum în vedere o evoluție anticoncurențială a contractului.

67 Rezultă din cele menționate anterior că argumentul subsidiar al Comisiei, potrivit căruia articolul 2 alineatul (1) sau alineatul (6) din contractul de concesiune constituie clauza de rezervă relevantă, care are ca efect acceptarea invitațiilor în litigiu în momentul încheierii contractului respectiv, este eronat.

68 Rezultă din toate ansamblul considerațiilor anterioare că, în decizia atacată, Comisia nu a făcut dovada unor intenții comune între reclamantă și concesionarii săi, cu privire la invitațiile în litigiu. Rezultă că decizia atacată a fost adoptată cu încălcarea articolul 81 alineatul (1) CE și trebuie prin urmare să fie anulată, fără a fi nevoie de pronunțare în cazul celui alt motiv de anulare înaintat de către reclamantă și nici asupra cererii subsidiare de reducere a cuantumului amenzii.

Cu privire la cheltuielile de judecată

69 Potrivit articolului 87 alineatul (2) din Regulamentul de procedură al Tribunalului, partea care cade în pretenții este obligată, la cerere, la plata cheltuielilor de judecată. Întrucât reclamanta a căzut pretenții, trebuie obligată la plata cheltuielilor de judecată, conform concluziilor reclamantei.

Pentru aceste motive,

TRIBUNALUL (Camera a patra),

declară și hotărăște:

1) Anulează Decizia 2001/711/CE a Comisiei din 29 iunie 2001 privind o procedură în temeiul articolului 81 din Tratatul CE (cauza COMP/F-2/36.693 – Volkswagen).

2) Obligă Comisia la plata cheltuielilor de judecată.

Tiili

Mengozzi

Vilaras

Pronunțată astfel în ședință publică la Luxemburg, la 3 decembrie 2003.

Grefier

Președinte

H. Jung

V. Tiili